

Громадський моніторинг виконання міського бюджету м. Чернігова в частині «Охорона здоров'я» за 2015 рік

за підтримки
Міжнародного фонду «Відродження»

Бюджет Управління охорони здоров'я м. Чернігова на 2015 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО на 2015 рік

308 668 349 грн.

Охорона здоров'я
306 762 357 грн.

99,38% видатків УОЗ

281 351 171 грн.

загального фонду

25 411 186 грн.

спеціального фонду

Капітальні вкладення

0,48% видатків УОЗ

1 472 394 грн.

Органи місцевого
самоврядування

0,14% видатків УОЗ

433 598
грн.

Охорона здоров'я

ВИКОНАНО за 2015 рік

313 953 271 грн.

, в тому числі :

Загального фонду

265 663 492 грн.

Рівень виконання

94,4%

Рівень виконання

102,3%

Спеціального фонду

48 289 779 грн.

Рівень виконання

190%

Рівень виконання

по спецфонду за рахунок коштів бюджету розвитку

86,7%

по спецфонду за рахунок власних надходжень бюджетних установ

346,1%

Про частку видатків на охорону здоров'я

БЮДЖЕТ
м. Чернігова
ЗАТВЕРДЖЕНО

Охорона здоров'я
18,55%
(308 668 349 грн.)

БЮДЖЕТ
м. Чернігова
ВИКОНАНО

Охорона здоров'я
19,6%
(313 953 271 грн.)

Видатки міського бюджету

Видаткова частина міського бюджету за 2015 рік, Загальний Фонд

□	загальний фонд	
	Виконано за 2015 рік, грн	Виконано за 2015 р, у % до Всього видатків ЗФ
Субвенції бюджетам районів, всього	465 733 271,25	32,391
Освіта	395 500 477,86	27,506
Охорона здоров'я	265 663 491,96	18,476
Житлово-комунальне господарство	140 603 054,13	9,779
Інші дотації	40 605 520,11	2,824
Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика	40 429 392,43	2,812
Культура і мистецтво	32 439 101,42	2,256
Державне управління	23 492 875,61	1,634
Фізична культура і спорт	15 257 995,48	1,061
Соціальний захист та соціальне забезпечення	12 473 567,69	0,868
Видатки, не віднесені до основних груп	2 055 749,72	0,143
Засоби масової інформації	1 800 000,00	0,125
Субвенція	1 000 000	0,070
Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	333 457,99	0,023
Будівництво	252 318,00	0,018
Обслуговування боргу	86 899,27	0,006
Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю	63 304,44	0,004
Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство	60 026,48	0,004
Всього видатків	1 437 850 503,84	□

Про кошти медичної субвенції

Більша частина фінансування закладів охорони здоров'я запланована за рахунок коштів медичної субвенції, при цьому відсоток планового забезпечення за рахунок мед субвенції різнився :

89% для лікарень

77% поліклініки і амбулаторії

68% пологовий будинок

70% забезпечення централізованих заходів з лікування хворих на діабет

55% стоматологічні поліклініки

не передбачають фінансування за рахунок медичної субвенції статті:

- «Центри первинної медичної (медико-санітарної) допомоги»
- «Служби технічного нагляду за будівництвом та капітальним ремонтом, централізовані бухгалтерії, групи централізованого господарського обслуговування»
- «Інші заходи по охороні здоров'я»
- «Програми і централізовані заходи боротьби з туберкульозом»

В пояснювальній записці до Звіту про виконання міського бюджету м. Чернігова за 2015 рік зазначається про отримання 213 939 100 грн. медичної субвенції або 100,0 відсотків до затвердженого обсягу на 2015 рік з урахуванням змін

Витрати на охорону здоров'я

Структура видатків витрат на охорону здоров'я за 2015 рік

	Охорона здоров'я Загальний фонд, %	В цілому по бюджету міста 2015, за КЕКВ, ЗФ, %	код	Охорона здоров'я (відповідь Фінансового Управління)	Охорона здоров'я Спеціальний фонд, %	Охорона здоров'я (відповідь Фінансового Управління)	Всього, %
Оплата праці і нарахування	78,3	39,62	3000	Капітальні видатки	40,4	Оплата праці і нарахування	68,3
Комунальні послуги	10,3	6,22	2220	Медикаменти	20,1	Комунальні послуги	9,3
Соціальне забезпечення	4,0	3,33	2210	Предмети, матеріали	14,2	Капітальні видатки	6,2
Оплата послуг (крім комунальн	2,6	4,98	2100	Оплата праці і нарахування	13,8	Медикаменти	5,0
Медикаменти	2,3	0,43	2240	Оплата послуг (крім комунальних)	4,9	Соціальне забезпечення	3,4
Харчування	1,2	1,85	2270	Комунальні послуги	3,4	Предмети, матеріали	3,1
Предмети, матеріали	1,1	0,53	2800	Інші поточні видатки	1,5	Оплата послуг (крім комунальн	3,0
Видатки на відрядження	0,1	0,03	2230	Харчування	1,4	Харчування	1,2
Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	0,07		2250	Відрядження	0,1	Інші поточні видатки	0,3
Інші поточні видатки	0,03	0,05	2282	Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	0,1	Видатки на відрядження	0,1
Капітальні видатки	0		2700	Соціальне забезпечення		Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	0,1

Про структуру видатків охорони здоров'я (всього)

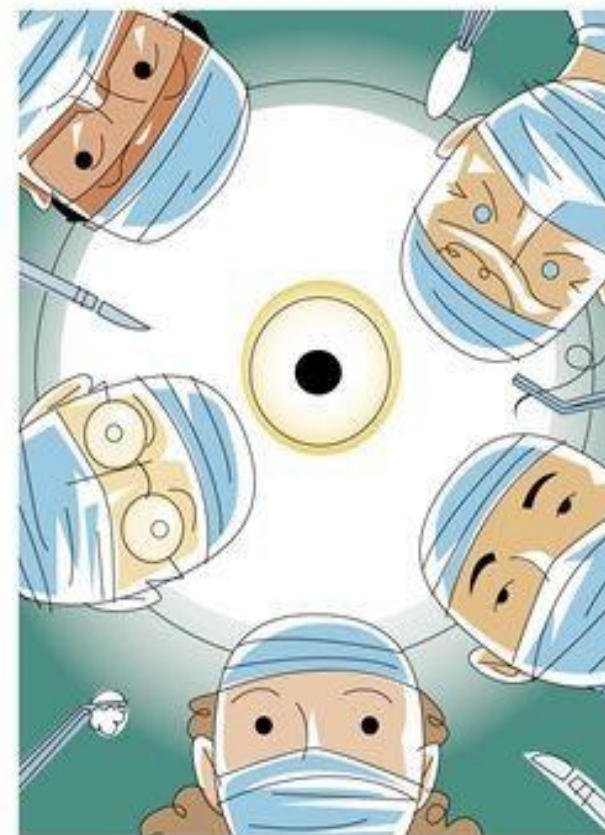
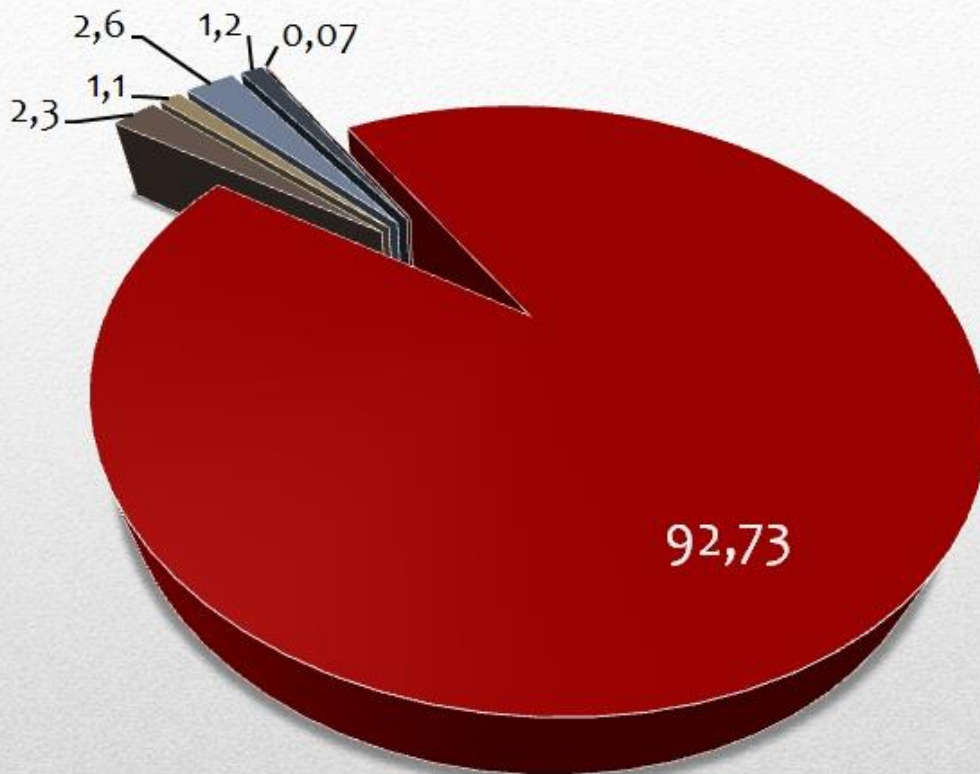

З тих обмежених ресурсів, які виділяються на медицину (та залучаються шляхом надходжень до спецфонду), в м. Чернігові у 2015 році більше 4/5 (якщо точніше, **то 81,4%**) витрачено сумарно на такі видатки: оплата праці (**68,3**), комунальні послуги (**9,3**), соціальне забезпечення (**3,4**), відрядження (**0,1**) та стаття «інші поточні видатки» (**0,3**).

Ще 6,2% використано на капітальні видатки. Залишається на решту поточних видатків всього 12,4%, з яких медикаменти становлять 5%, предмети, матеріали – 3,1%, харчування – 1,2%, оплата послуг (крім комунальних) 3%.

Витрати на забезпечення медикаментами та діагностичну складову фактично мізерні, їх мусять брати на себе пацієнти самостійно.

Про структуру видатків охорони здоров'я (загальний фонд)

оплата праці	
комунальні послуги	
соціальне забезпечення	
інші поточні видатки	
відрядження	
(разом 92,73%)	
медикаменти	2,3%
предмети, матеріали	1,1%
оплата послуг (крім комунальних)	2,6%
харчування	1,2%
окремі заходи	0,07%

На 2015 рік

для охорони здоров'я м.Чернігова

видатки затверджено на **80% до потреб**

по загальному фонду - біля 88% до заявлених бюджетних запитів

по спеціальному фонду – біля 40% до заявлених бюджетних запитів

(дані Фінансового управління ЧМР)

Про затвердження видатків у відсотках до потреб (загальний фонд)

	відповідь Фінуправління	відповідь УОЗ
оплата послуг (крім комунальних)	219,2% 211%	67%
комунальні послуги та енергоносії	114,0%	100%
оплата праці	110,1%	100%
окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм	35,8%	100%

*Всього ЗФ+СФ

Відрядження 60%

62%

Соціальне забезпечення 36%

Предмети, матеріали 33%

37,7%

Харчування 22%

Інші поточні видатки

22%

69%

Медикаменти

17%

19%

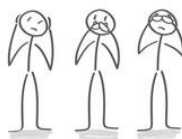
Капітальні
видатки **0%**

30%

Про медикаменти

Бюджетний запит та рівень його забезпечення (стаття «Медикаменти»)

	МЛ №1	МЛ №2	МЛ №3	МЛ №4	Пологовий будинок	ДП №1	ДП №2	Стомат. дитяча	Стомат. міська
Загальний фонд									
Бюджетний запит, грн.	10 682 655	9 654 000	4 886 885	3 070 800	3 276 330	1 701 950	2 606 000	677 356	1 505 902
Затверджено, грн.	2 635 100	1 473 800	560 510	372 600	382 400	360 000	366 500	150 500	131 300
% до потреб	24,7	15,3	11,5	12	11,7	21,15	14,1	22	9
Спеціальний фонд									
Бюджетний запит, грн.	121 101	59 200	41 370	10 000	172 792	0	2 000	0	833 250
Затверджено, грн.	121 101	320 066	292 009	20 000	172 792	0	3 270	0	1 224 774
% до потреб	100	540,7	705,8	200	100	«Н»	163,5	«Н»	147
Всього									
Всього, запит, грн.	10 803 756	9 713 200	4 928 255	3 080 800	3 449 122	1 701 950	2 608 000	677 356	2 339 152
Всього, затверджено, грн.	2 756 201	1 793 866	852 519	392 600	555 192	360 000	369 770	150 500	1 356 074
Всього, %	25,5	18,5	17,3	13	16,1	21,15	14,18	дані відсутні	дані відсутні

Видатки міського бюджету м. Чернігова на охорону здоров'я (медикаменти)

2220 «Медикаменти та перев'язувальні матеріали» статті «Охорона здоров'я»

	відповідь Фінуправління				відповідь УОЗ			
	Бюджетний запит на фінансування на 2015р,грн.	затверджено на 2015 рік, грн.	Кошти, використані головними розпорядниками у 2015,грн.	% виконання до уточнених річних призначень	Бюджетний запит на фінансування на 2015р,грн.	затверджено на 2015 рік, грн.	Кошти, використані у 2015 році, грн.	% виконання до уточнених річних призначень
Загальний фонд	38 746 520	6 452 710	6 003 574	93,0	38 746 520	6 452 710	6 003 574	93,0
Спеціальний фонд	1 101 820	1 101 820	9 717 969	882,0	2 212 039	2 212 039	1 809 886	81,8
Разом	39 848 340	7 554 530	15 721 543	208,1	40 958 559	8 664 749	7 813 460	90,2
всього по статті Охорона здоров'я (всі КЕКВ)	382 265 672	306 762 357	313 953 271	102,3	313 953 271	311 212 466	292 459 636	94,0
% статті 2220,разом до всього на ОЗ	10,42	2,46	5,01		13,0	2,8	2,7	

Більшість медичних закладів отримують всі затверджені на рік по загальному фонду бюджетні кошти на закупівлю медикаментів, рівень виконання – від 99,7 до 100,3 відсотка. Виключення – міська лікарня №1 – отримано 83,4%.

Про переважання коштів спеціального фонду

Фактично лише по трьом статтям **бюджету м. Чернігова** (виконання, за кодами економічної класифікації) за результатами 2015 року спостерігається переважання коштів спеціального фонду над коштами загального фонду, це статті:

- **2220 «Медикаменти та перев'язувальні матеріали»** - сума коштів спецфонду більше суми коштів загального фонду на 3 329 030,91грн; кошти спецфонду становлять 143,87% до загального фонду
- **2210 «Предмети, матеріали, обладнання та інвентар»** - сума коштів спецфонду більше суми коштів загального фонду на 3 612 632,17 грн; кошти спецфонду становлять 159,17% до загального фонду
- **2800 «Інші видатки»** сума коштів спецфонду більше суми коштів загального фонду на 1 086 176,12 грн.; кошти спецфонду становлять 256,64% до загального фонду

Крім того, за рахунок виключно коштів спеціального фонду фінансувалися капітальні видатки.

Про кошти загального та спеціального фонду

		<i>Спеціальний фонд, грн.</i>	<i>Загальний фонд, грн.</i>
3000	Капітальні видатки	19 532 134	0
2220	Медикаменти	9 717 969	6 003 574
2210	Предмети, матеріали	6 857 554	2 819 907
2100	Оплата праці і нарахування	6 644 978	207 938 882
2240	Оплата послуг (крім комунальних)	2 369 797	7 010 675
2270	Комунальні послуги	1 662 664	27 456 465
2800	Інші поточні видатки	718 995	80 428
2230	Харчування	689 764	3 187 217
2250	Відрядження	58 226	302 745
2282	Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм	37 697	176 618
2700	Соціальне забезпечення	0	10 686 982
2281	Дослідження і розробки	0	0
	РАЗОМ	48 289 779	265 663 492

*відповідь Фінансового управління

Про показники закладів охорони здоров'я за 2015 рік

Чисельність населення, прикріпленого до закладів охорони здоров'я Чернігівської міської ради, станом на 01 січня 2015 року - **288 907 осіб**
Дитячі поліклініки міста обслуговують біля **50 тисяч дітей**

Загальна чисельність **стаціонарних лікарняних ліжок – 1590**. Найбільшою за цим показником є міська лікарня №2 – 575 ліжок, а найменшою – лікарня №4 – 150. Забезпеченість населення стаціонарними ліжками у 2015 році - 55 на 10 тис. населення. Протягом 2015 року **стаціонарно проліковано біля 50 тисяч пацієнтів**, з них **8,5 тисяч (більше 17%) - іногородні**

в 2015 році **на 204 ліжках денних стаціонарів** **проліковано 11 511 пацієнтів**

Витрати закладів охорони здоров'я м. Чернігова за 2015 рік

ВИКОРИСТАНО у 2015 році, грн. д

№	Всього, грн. д	№	Загальний фонд, грн. д	№	Спеціальний фонд, грн. д
МЛ-№2	74.028.507	МЛ-№2	73.053.361	Стомат-міська	5.829.946
МЛ-№1	57.550.790	МЛ-№1	51.905.003	МЛ-№1	5.645.787
МЛ-№3	30.678.434	МЛ-№3	30.040.135	ДП-№2	1.544.492
ДП-№2	20.571.113	ДП-№2	19.026.622	МЛ-№2	975.146
ДП-№1	16.483.903	ДП-№1	16.272.494	МЛ-№3	638.299
МЛ-№4	15.958.495	МЛ-№4	15.745.531	МЛ-№4	212.964
Стомат-міська	13.384.099	Стомат-міська	7.554.153	ДП-№1	211.409
Стомат-дитяча	3.910.094	Стомат-дитяча	3.703.114	Стомат-дитяча	206.980
Пологовий будинок	дані відсутні	Пологовий будинок	Дані відсутні	Пологовий будинок	Дані відсутні

Про комунальні послуги

По сумі витрат за 2015 році на комунальні послуги (всього) заклади охорони здоров'я розташовуються таким чином (в порядку зменшення):

☞ МЛІ№2	9 799 415 грн.
☞ МЛІ №3	5 172 033 грн.
☞ Пологовий будинок	4 636 404 грн.
☞ МЛІ №1	4 233 199 грн.
☞ ДП №2	2 171 923 грн.
☞ МЛІ №4	876 130 грн.
☞ ДП №1	768 916 грн.
☞ Стomat. міська	665 348 грн.
☞ Стomat. дитяча	198 465 грн.

Про вартість витрат стаціонарного лікування

За даними закладів охорони здоров'я, у 2015 році вартість одного ліжко-дня стаціонарного лікування становила:

	Всього	оплата праці	медикаменти	харчування	комунальні послуги	Вартість, без урахування комунальних послуг, грн.
МЛ №3	303,21 грн.	241,46	5,75	4,47	51,53	251,68
МЛ №2	238,87 грн.	227,45	6,1	4,19	1,13	237,74
МЛ №4	231,6 грн.	204,7	7,3	3,09	16,51	215,09
МЛ №1	93,41 грн. (без врахування вартості комунальних послуг)	78,27	11,56	3,58	облік в цілому по лікарні	93,41
Пологовий будинок	<i>відповідь відсутня</i>					

Найбільшу питому вагу у вартості ліжко-дня становлять витрати на оплату праці – від 79% до 95 %.

Варто звернути увагу різницю в показниках витрат по одному ліжко-дню на комунальні послуги: так, по лікарні №2 - 1грн 13 коп., по лікарні №4 - 16грн 51 коп., а по лікарні №3 – 51 грн. 53 коп.

Про показники закладів охорони здоров'я за 2015 рік

	Використано у 2015 році, грн.							показники діяльності					
	Загальний фонд, грн.	Спеціальний фонд, грн.	Всього, грн.	2100 оплата праці, всього	2270 комунальн і послуги, всього	2220 медикаменти, всього		Проліковано, цілодобовий. стаціонар, осіб	Проліковано, ДЕННИЙ стаціонар, осіб	амбулаторно – поліклінічні відвідування	відвідувань лікарями хворих удома	чисельність прикріпленого населення, осіб	використано в розрахунку на 1 особу прикріпленого населення, грн.
МЛ №2	73 053361	975 146	74 028 507	59 514 077	9 799 415	1 697 658	МЛ №2	16 402	3 150	335 194	50 529	75 600	979,2
МЛ №1	51 905 003	5 645 787	57 550 790	45 239 370	4 233 199	2 316 103	МЛ №1	13 291	3 143	698 442	88 652	115 700	497,4
МЛ №3	30 040 135	638 299	30 678 434	23 499 269	5 172 033	600 128	МЛ №3	8 637	854	135 186	18 497	20,50	1496,5
ДП №2	19 026 622	1 544 492	20 571 113	15 775 892	2 171 923	369 207	ДП №2	-	2 180	304 175	55 034	24 880	826,8
ДП №1	16 272 494	211 409	16 483 903	13 892 729	768 916	359 430	ДП №1	-	1 194	331 790	63 604	24 676	678,3
МЛ №4	15 745 531	212 964	15 958 495	13 996 677	876 130	390 108	МЛ №4	3 089	641	188 832	31 590	34 000	469,4
Стомат міська	7 554 153	5 829 946	13 384 099	10 348 139	665 348	1 356 074	Стомат міська	-	-	відповідь відсутня	-	118.6	112,9
Стомат дитяча	3 703 114	206 980	3 910 094	3 150 009	198 465	150 499	Стомат дитяча	-	-	82 456	-	44 025	88,8
Пологовий будинок	відповідь відсутня			26 0	4 636 404	846 836	Пологов будинок	8 387	349	відповідь відсутня	-	134 037	

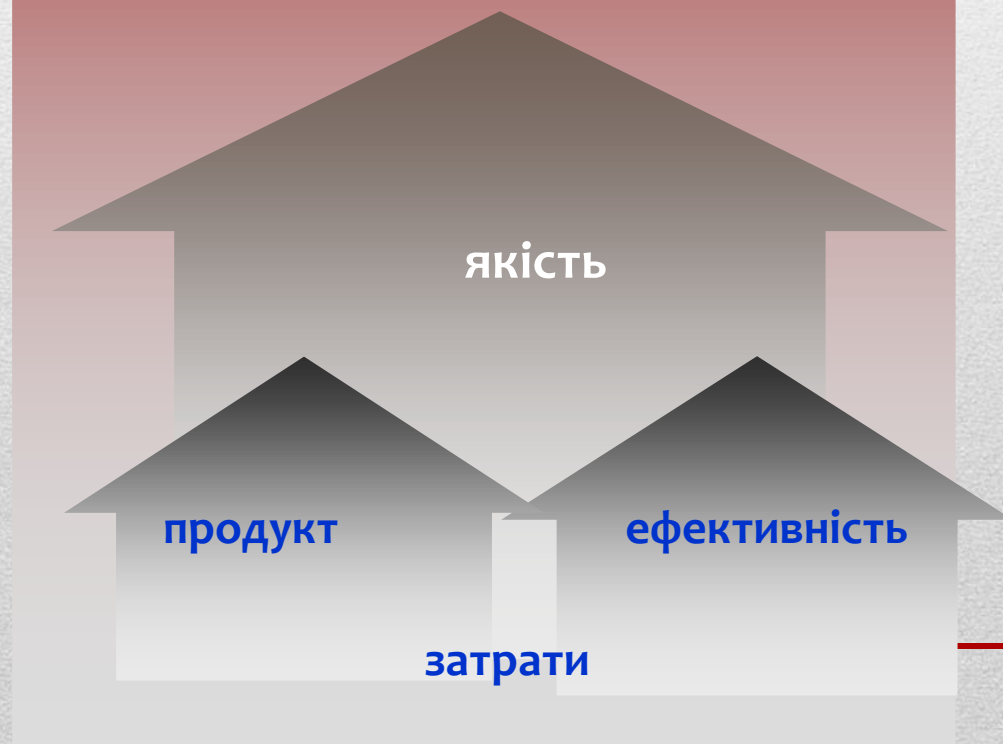

БЮДЖЕТ - 2015

Одним із необхідних кроків є зміна підходів до бюджетного фінансування охорони здоров'я

Програмно-цільовий метод фінансування

має низку переваг для громади, оскільки передбачає визначення чіткої мети та завдань такого фінансування, а також результативних показників виконання – затрати, продукт, ефективність, якість.

Крім того, такий спосіб подачі бюджетної інформації є більш прийнятним, інформативним та зрозумілим для громадян.

Якісні зміни для системи охорони здоров'я неможливі без змін на законодавчому рівні.

Багато надскладних питань, у тому числі і про автономізацію закладів охорони здоров'я, все ще перебувають на черговому завершальному рівні вирішення.

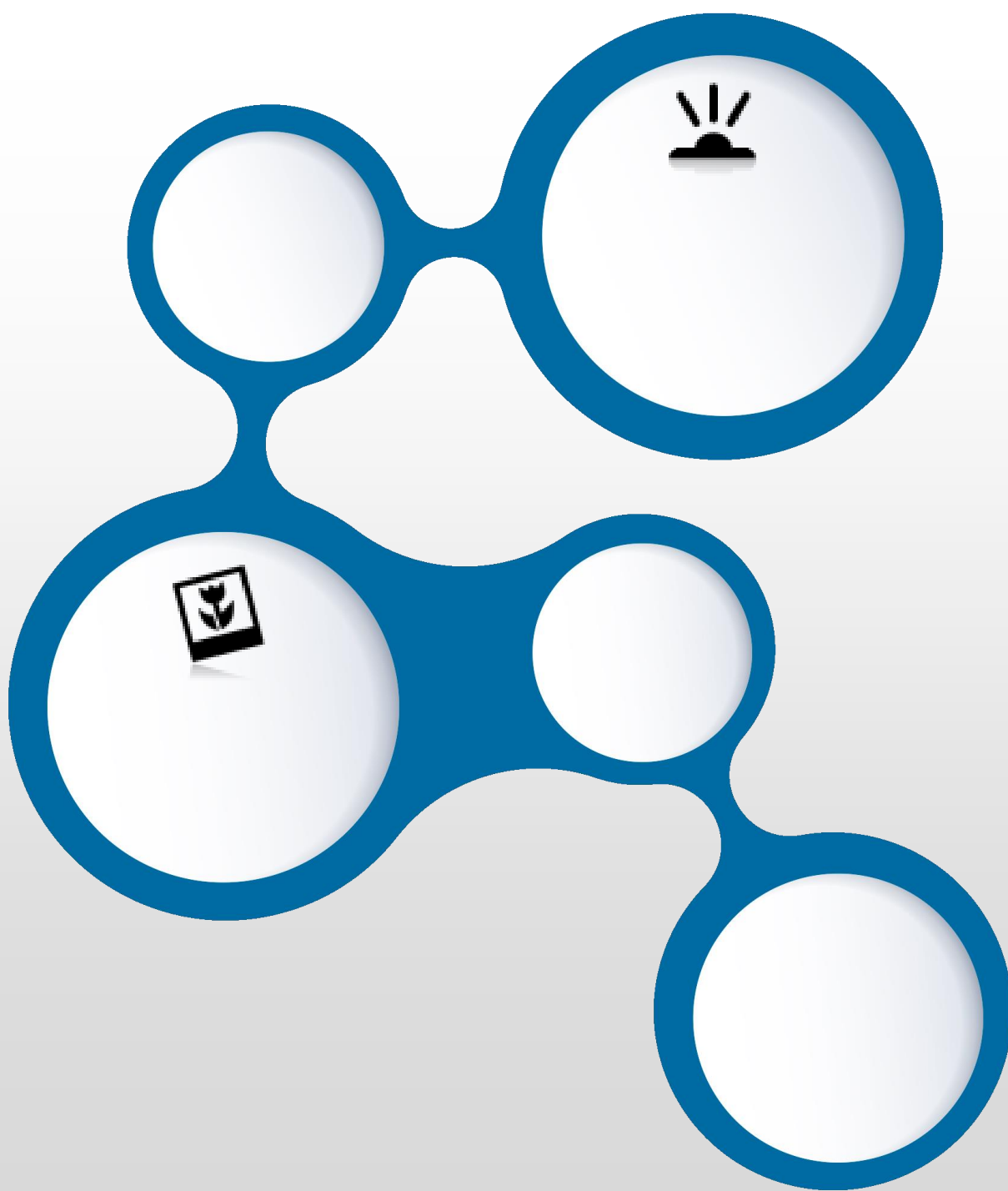
- нормативно-правові акти для запровадження нової моделі фінансування системи охорони здоров'я, що мають передбачати критеріальні гарантії держави щодо медичної допомоги, зокрема щодо:

- гарантованого державою рівня медичної допомоги - визначення базового пакета безоплатних медичних послуг

- нормативного визначення вартості медичних послуг та порядку їх відшкодування
- застосування нових механізмів оплати медичних послуг (використання нормативу на одного жителя - для первинної ланки, оплати за пролікований випадок на основі DRG - для стаціонарної допомоги)

- уніфіковані клінічні протоколи найбільш поширених медичних станів
- нормативні документи щодо обліку обсягів надання медичних послуг у закладах охорони здоров'я та контролю їх якості.

Важливими питаннями є також вдосконалення технологій маршрутизації пацієнтів залежно від профілю та тяжкості захворювання, запровадження стаціонарозамінних та ресурсощадних технологій, запровадження принципу екстериторіальності («гроші ходять за пацієнтом»).

На місцевому рівні на даному етапі найбільш доцільно зосередитися на таких складових:

- постійна актуалізація реальних потреб населення міста в наданні медичної допомоги з урахуванням регіональних особливостей і ризиків - по видам і профілю допомоги/структурі захворюваності, з визначенням загальної потужності необхідних лікувальних відділень, у тому числі реабілітаційних та хоспісних
- інвентаризація наявних сукупних комплексних потужностей всіх закладів охорони здоров'я міста з націленням на їх інтеграцію з подальшою спеціалізацією закладів, та запровадження фінансування на основі програмно-цільового методу

- узагальнення наявних та потенційних можливостей, а також потреб кожного закладу охорони здоров'я щодо сучасних та ефективних методів діагностики, лікування і реабілітації пацієнтів, а також часових та вартісних рамок стосовно запровадження таких методів
- постійна актуалізація загальних переліків обґрунтованих першочергових потреб ЗОЗ в закупівлі/оновленні медичного обладнання, апаратури, спеціалізованого санітарного транспорту, тощо з зазначенням орієнтовної вартості

оприлюднення Медичного паспорта міста та результатів моніторингу стану здоров'я населення м. Чернігова, діяльності та ресурсного забезпечення закладів охорони здоров'я за основними індикативними/інтегральними показниками, бажано у формі таблиць

оприлюднення звітів та пояснювальних записок (аналітичних звітів/доповідей) про виконання бюджету міста в частині охорона здоров'я в цілому та по закладам охорони здоров'я (на сайті Чернігівської міської ради та/або на сайтах Управління охорони здоров'я та сайтах лікувальних закладів)

оприлюднення інформації про основні показники діяльності кожного закладу охорони здоров'я за рік (а по можливості і щоквартально), в тому числі із зазначенням потужності закладу, кількості працівників, кількості наданих послуг за видами та зазначенні вартості витрат на один день перебування пацієнта на цілодобовому стаціонарному лікуванні, лікуванні в денному стаціонарі, витрат на одне амбулаторно-поліклінічне відвідування (на сайті Чернігівської міської ради та/або на сайтах Управління охорони здоров'я та сайтах лікувальних закладів)

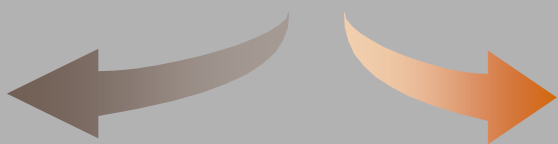
підтримання постійного громадського діалогу щодо стану медичної галузі міста та тенденцій в реформуванні медицини, отримання зворотного зв'язку з громадою в баченні розвитку охорони здоров'я загалом та конкретних змін в діяльності лікувальних закладів міста зокрема

приділяти увагу формату подання бюджетної інформації:

розглянути можливість формування таблиці-додатку «Видаткова частина міського бюджету» Звіту про виконання міського бюджету за рік - за прикладом відповідної таблиці-додатку до Рішення про міський бюджет (видатки по загальному фонду, спеціальному фонду та разом розташовуються колонками)

розглянути можливість формування та оприлюднення інформації про видатки бюджету міста за КЕКВ для галузі «охорона здоров'я»

приділяти увагу способу подання громаді бюджетної інформації, розміщуючи в розділі «Бюджет» на сайті Чернігівської міської ради відповідні активні посилання на сторінки з Пояснювальними записками до Звіту про виконання міського бюджету та на іншу важливу інформацію стосовно місцевого бюджету.

Дякую за увагу!

за підтримки
Міжнародного фонду «Відродження»
м. Київ, вул. Артема, 46
тел: +380 (44) 461 97 09
факс: +380 (44) 486 76 29
irf@irf.kiev.ua
<http://www.irf.ua/>

ГО «Громадська рада»
м. Чернігів, а/с 435
тел./факс 0462 67 75 75
pravocf@gmail.com

Реальні потреби населення

Комплексні можливості ЗОЗ

Змістовне інформування

Формат та способи подачі бюджетної інформації

Кошти медицини потрібно використовувати не тільки раціонально, але ефективно і підконтрольно: лікарі повинні бути належним чином забезпечені всім необхідним для надання медичної допомоги; пацієнти мають знати, на яке гарантоване забезпечення за рахунок бюджетних коштів можуть розраховувати у випадку хвороби і без зайвих клопотів отримувати гарантоване; а влада і громада — контролювати відповідність витрат та якості.